

70 години организирана лесозащита в България

2019 г. е белязана с няколко годишнини в лесозащитата - навършат се 70 г. от началото на организираната от държавата лесозащитна дейност у нас, 100 г. от рождението на проф. Бонко Зашев (1919-1972), 85 г. от излизането на първия университетски учебник по лесоопазване на проф. Тодор Димитров (1884-1938), 80 г. от рождението на чл.-кор. Боян Роснев (1939-2012).

Началото на лесозащитната дейност в горите може да се търси в 90-те години на XIX в., когато горските инспектори Йордан Митрев (за Кюстендилски окръг) и Петър Беров (за Софийски окръг) в годишните си доклади за 1896 г. отбелязват, че повреди от короядите се развиват след природни бедствия в горите, и посочват, че увредената дървесина трябва да се извозва от тях. През 1896 г. врачанският горски инспектор Стойко Петков прави първото лесопатологично обследване в дъбовите гори, нападнати от гъботворката, разработва и провежда мерки за борба с нея.

През 30-те години на XX в. масовата поява на насекомни вредители и болести в горите дава тласък в развитието на изследователската дейност по лесозащита, а включването на лесоопазването в учебния план на Агрономо-лесовъдния факултет на Софийския университет и излизането на първия учебник „Лесоохрана“ (1934) на проф. Тодор Димитров поставят началото на системното обучение по лесозащита. Доброто структуриране на разглеждания материал и поднасянето му на високо професионално ниво правят този пръв учебник по лесозащита актуален и днес. В своя труд проф. Димитров очертава приносите на редица учени, дали своя дял в развитието на горската ентомология и фитопатология - Дреновски (1920, 1923), Дренски (1928), Русков (1923) и други.

След многогодишна борба проф. Димитър Стефанов (1904-1961) налага организираната лесозащита в нашата страна като социална практика. От особено значение е неговата академична реч при постъпването му като професор в Агрономо-лесовъдния факултет на Софийския университет през септември 1948 г., в която той отбелязва: „... сушите в периода 1945-1947 г. оказаха вредното си действие не само пряко чрез засъхване на дървесните индивиди, образуващи насажденията, но така също и косвено - чрез създаване на благоприятни предпоставки за масовото появяване на различни насекомни вредители, които причиниха неизчислими вреди на нашето горско стопанство“. Актуално звучат и днес разкритите от него причинно-следствени връзки между екстремното проявление на абиотичните фактори на околната среда и влиянието на биотичните фактори - насекомните вредители и заболявания. Учен с изключителна

подготовка и отговорност, той подчертава: „В своето служебно ежедневие българският лесовъд е претрупан все още с много административна работа, за да отдели време и внимание върху проблемите по опазването на горите от болести и насекомни вредители, а с обособяването на нашите гори в самоиздържащо се горско предприятие се създават вече и предпоставките за едно цялостно проучване на динамиката на положителните и отрицателните явления и на всички ония фактори, които изобщо обуславят горската ценоза. В този смисъл на лесовъдски кадри се възлага отговорната задача да се задълбочат в изучаването на биологията на гората, да изучат естеството и характера на целия комплекс от горски повреди, респ. да установят техните причинители, както и да посочат начините за оздравяването на насажденията, особено при естественото възобновяване на насажденията. При едно

относително по-спокойно протичане на производствените процеси в насажденията, при своевременно вземане на необходимите лесовъдски и защитни мерки нашите гори ще бъдат в състояние да осигурят максималния текущ прираст, а за да бъдат създадени предпоставките за едно трайно производство и възпроизводство на ценна дървесина в дървостойките на горското стопанство и общ стопански възход на страната, е налице необходимостта от организирана лесозащита“.

Проф. Стефанов започва борба за реализиране на тази цел, която се увенчава с успех - към създаденото през 1949 г. Министерство на горите е изградено звено от двама специалисти, които да организират защитата на горите от болести, насекомни вредители, пожари и повреди от други биотични и абиотични фактори. С това се поставя началото на организираната лесозащита в страната и тя става обект на държавна политика. През 1949-1953 г. се провежда авиационна борба срещу гъботворката. Нещо повече, за нуждите на лесозащитата са закупени два чешки самолета, които след няколко години са прехвърлени на Доброволната организация за съдействие на отбраната (ДОСО). През 1951 г. с постановление № 1171 на МС от 24.09.1951 г. административно горският отрасъл преминава към Министерския съвет като Управление на горите. Във ведомството се изграждат окръжните управления на горите и горските стопанства, то ръководи централно и мероприятията по опазване на горите. По настояване на проф. Димитър Стефанов се формира отдел „Охрана и защита на горите“ със сектор „Борба с вредители и болести“, в който работят инж. Тодор Балов и инж. Васил Вътов. Към окръжните управления на горите са назначени референти по охрана на горите и борба с вредители и болести. В тези го-



дини укрепват и научните звена по лесозащита - Секция по лесозащита в Института за гората при БАН и Катедра „Лесоопазване“ във Висшия лесотехнически институт.

През 1958-1959 г. при нова реорганизация на горския отрасъл Управлението на горите преминава към Министерството на земеделието и горите, а секторът „Борба с вредители и болести“, поради съкращения, остава само с един служител, а след това за кратко преминава към отдел „Растителна защита“.

Нарастващите нападения от болести и насекоми вредители налагат създаването на отдел „Лесозащита“, оглавяван от инж. Тодор Балов, с няколко служители, сред които е инж. Боян Александров. През 1960 г. по инициатива на група научни работници и практическите дейци, включваща проф. Димитър Стефанов, доц. Бонко Зашев, гл. ас. Иванка Даскалова, инж. Тодор Балов, инж. Боньо Петков, инж. Васил Вътов, инж. Боян Александров, се създават лесозащитните станции в София, Пловдив и Варна. Те са призвани да бъдат връзка между науката и практиката със задачи - проучване на биоекологията и видовия състав на причинителите на болести и насекомните вредители по дървесните и храстовите видове, организиране на лесопатологичните обследвания, разработване на прогнози за очакваните нападения, разработване и извеждането на лесозащитните мероприятия. По този начин организацията на лесозащитата става адекватна на нарастващите потребности на практиката, а лесозащитните станции се налагат като необходими и полезни структури в борбата за здрави и жизнени гори.

В станциите ръководството на горското ведомство, отчитайки важността на проблема, изпраща на работа едни от най-добре подготвените лесовъди - инж. Тодор Чернев, който става директор на ЛЗС - Пловдив, инж. Васил Вътов - директор на ЛЗС - София, и инж. Стоян Захов, както и инж. Сидер Пенев и инж. Петър Мичев - ЛЗС - Варна. Дълги години като директори работят - в ЛЗС - Пловдив - д-р Николай Бочев (в периода 1983-2001 г.), инж. Христо Томовски (2001-2016 г.), в ЛЗС - Варна - инж. Стефан Рашев (1982-1993 г.), д-р Йордан Петров (1993-2005 г.), в ЛЗС - София - д-р Васил Вътов (1960-1971 г.), инж. Иван Терзиев (1971-1984 г.), инж. Стоян Захов (1984-1988 г.), инж. Ромил Бобев (1989-1991 г.) и доц.д-р Янчо Найденов (1991 - 2017 г.).

През 1971 г. за началник отдел „Опазване и защита на горите“ е назначен д-р инж. Васил Вътов, който ръководи отдела до излизането си в пенсия през 1982 година. Под негово ръководство, с лично участие и със съдействието на инж. Стоян Захов се проучва опитът на европейските страни по прогнозиране на очакваните нападения от болести и насекоми вредители, изпитват се и се внедряват произведените в СССР и други страни

биологични продукти и се въвежда мащабна авиобиологична борба срещу основните вредители по горите, както и малообемно и ултрамалообемно авиотретиране. Провеждат се опити за борба с плевелите и нежеланата растителност с хербициди, арборициди и други. Под ръководството на отдела са разработени и първите инструкции, наръчници и ръководства по лесозащита. Съществен принос за развитието на лесозащитата има и инж. Стоян Ангелов Захов, който от 1979 до 1984 г. работи като специалист в отдела по лесозащита в Министерството на горите и горската промишленост, както и инж. Слави Хорозов и инж. Красимира Тошкова.

Лесозащитата в България е ръководена и от инж. Ромил Бобев, който през 1990-1996 г. и като началник-отдел „Охрана и опазване на горите“ в централното горско ведомство и като първи зам.-председател отделя много внимание на тази дейност, и инж. Драгомир Христов - експерт, главен експерт и началник на отдел „Опазване на горите“ (1991-1999 г.).

От 1997 г. настъпват структурни промени в отдел „Стопанисване на горите“ на Националното управление по горите, като се създава сектор „Защита на горите“, начело на който застава инж. Иван Българиев. С негово участие са проведени редица мащабни акции по лесозащита, изпитвани и внедрявани нови за нашата практика биологични и хормонални продукти, резултатите от които са докладвани на международни семинари по лесозащита в Австрия и Гърция. С много дипломация и всеотдайност инж. Българиев успява да съхрани ядрото на лесозащитните станции през годините на прехода.

Сериозно внимание на лесоопазването отделя инж. Добромир Добрев като зам.-началник на Комитета по горите при МС, а от края на 1997 г. - началник на Националното управление по горите, както и по-късно - до 2001 г., когато е зам.-началник на НУГ и директор на дирекция.

С времето настъпват промени в отношението на ръководството на централното горско ведомство към лесозащитата. В резултат на редица структурни промени към отдела по стопанисване на горите остава само един главен експерт като координатор на работата на лесозащитните станции, регионалните дирекции по горите и териториалните поделения на държавните предприятия. Най-продължително на тази длъжност работи инж. Стефан Балов.

В развитието на организираната лесозащита в страната съществено значение има и Националната комисия по лесозащита, създадена през 80-те години на ХХ в., която обединява усилията на научните работници и практическите дейци при решаването на основните проблеми на лесозащитата у нас.

Доц. д-р Янчо НАЙДЕНОВ

Новини от държавните предприятия

СЦДП - Габрово: Нарастват площите с нови залесявания

Северноцентралното държавно предприятие - Габрово, увеличава площи с нови залесявания. През 2019 г. е планирано да бъдат създадени нови гори върху 2397 дка, в т.ч. и 1995 дка с топола. Към 30 април в системата на Предприятието вече са залесени 500 дка, като от тях с топола 412 декара.

В териториалните поделения на СЦДП - Габрово, темповете на нови залесявания тази година нарастват. В подходящи месторасте-

ния с топола са залесени в ДЛС „Дунав“ - Русе - 221 дка, ДГС - Свищов - 64 дка, ДГС - Тутракан - 120 дка, и в ДГС - Бяла - 7 декара.

В ДГС - Разград, са създадени 50 дка нови гори с черен бор и 6 дка - със сребролистна липа. 27 дка с черен бор са залесени и в ДГС - Габрово, а в териториалния обхват на ДЛС „Росица“ - м. Лъгът, 5 дка с бук.